

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Качествен въпросник за оценка на промяната в знанията и уменията на младежите да се справят с неблагоприятни и заплашителни ситуации на работното място и други контексти
(Методология 2)

– обобщаващ доклад

Докладът обобщава резултатите от провеждането на изследване за удовлетвореността на участващите в проекта младежи от участието им в проект „Да изпълним (не)възможните мечти“. Изследването се провежда в трите локации на проекта – София и София-област, Пловдив и Пловдив-област и Стара Загора. Проведено е в края на интервенцията по проекта – м. януари 2020г. Целевата група на изследването са включените в проекта младежи на възраст 14-18 години, настанени в ЦНСТ, на които им предстои да напуснат услугите за деца и младежи без родителски грижи¹.

Изследването е проведено чрез индивидуални полуструктурирани интервюта и фокус групи с участниците по следния, разработен за целите на проекта, качествен въпросник:

Качествен въпросник по методология 2

Въпросникът анализира знанията и уменията на младите хора, настанени в ЦНСТ, за справяне с неблагоприятни и заплашителни ситуации на работното място. Въпросникът е създаден на базата на включените в Методология 2, анализ на документи и интервюта със специалистите, работещи с конкретните включени в проекта младежи.

РАБОТА

Защо е важно за теб да работиш? Какво означава за теб да имаш работа, да ходиш на работа?

Търсил ли си си работа до сега? Работил ли си до сега? Кое ти беше трудно, а кое лесно? Споделял ли си с личния наставник за тези трудности при търсене на работа и докато работиш? Какво би променил при търсенето на работа/при изпълнение на работните задачи сега? Защо?

Кои са твоите най-силни качества, които искаш работодателите да видят? Кое е най-слабото ти качество/място, което може да ти попречи да имаш работата, която искаш?

¹ Изследването не обхваща групата на непридружените младежи, тъй като работата с тях е в институционализиран и „затворен“/ограничен за достъп контекст на РПЦ към ДАБ, също така е краткотрайна и те не остават на територията на РБългария.

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Знаеш ли, кого можеш да потърсиш, за да си намериш работа?

Знаеш ли, кога ще трябва да напуснеш ЦНСТ-то/услугата? Имаш ли план/ориентири за след като излезеш от ЦНСТ? Имаш ли хора, към които ще се обърнеш за подкрепа?

ОБЩНОСТИ

Моля, посочи две групи хора или общности, към които принадлежиш и които са важни за теб. Какво ти дава животът в тези общности, какво развива в теб? Как си представяш, че тези общности може да ти помогнат, когато напуснеш услугата?

Как разбираш, че определено отношение към теб е опасно или недопустимо? Какви успешни стратегии си използвал досега, за да се предпазиш или да се справиш с опасни отношения в общността? Кои са случаите, в които е важно да се каже „не” и да се откаже някакво действие, което е опасно за теб?

В труден момент от кого би потърсил помощ?

ИНСТИТУЦИИ И УСЛУГИ

В случай на някаква злоупотреба с теб, знаеш ли към кого да се обърнеш за помощ?

Как е правилно да се държиш на публични места – в градския транспорт, в заведение, на улицата и др.? Изброй три приемливи поведения?

Защо е важно хората да ходят на лекар? Колко често трябва да го правят и по какви поводи?

СЕМЕЙСТВОТО И ИНТИМНИ ОТНОШЕНИЯ

Как можеш да разпознаеш здравите отношения между гаджета/партньори? Знаеш ли, къде/при кого можеш да потърсиш помощ при насилие и/или ако се съмняваш, че може приятели да те ввлекат в трафик и други вредни за здравето и живота ти дейности?

Как можеш да се предпазиш от болести, които се предават по време на секс? Знаеш ли, къде можеш да потърсиш лекарска помощ?

Какво според теб прави едно семейство истинско здраво семейство?

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Анализ на данните и обобщение

Локация гр. София и София - област:

В изследването са участвали младежи от всички включени в проекта услуги (с изключение на услугата в гр. Драгоман) както следва:

- ЦНСТДБУ „Иван Вазов“ – 2 индивидуални интервюта и 1 фокус група с трима участника (2 момичета и 3 момчета);
- ЦНСТ „Софроний Врачански“ - 3 индивидуални интервюта (1 момиче и 2 момчета);
- ЦНСТ „Паисий Хилендарски“ - 1 индивидуално интервю и 1 групово интервю с двама участника (2 момичета и 1 момче);
- ДДЛРГ „Олга Стоянова“, гр. Дупница – 1 индивидуално интервю (1 момче).

РАБОТА

Защо е важно за теб да работиш? Какво означава за теб да имаш работа, да ходиш на работа?

В началото на проекта основната причина за младежите да търсят работа беше свързана с това да имат пари като за повечето от тях парите бяха средство да имат свой дом, за други – защото парите дават сигурност, че могат да се справят с живота. В края на проекта за някои от младежите работата е и начин за себerealization, за изразяване на лични качества и талант; за други е отново средство да имат собствен дом; за трети е необходимост, за да могат да се грижат за собствено семейство. За почти всички младежи работата е свързана с печелене на пари, което за тях е равнозначно на това, че вече са самостоятелни и могат да оцелеят извън/без нечия грижа:

„Да имам работа означава сама да си изкарвам парите“ – момиче, 19г.

„Работата ... ако стана актриса, това ще е животът ми. Като Едит Пиаф.“ - момиче, 16 години.

„Преди да почна работа за мен да работя беше да съм голям, да имам пари като другите деца. Сега като почнах вече означава – да съм точен, да съобразявам с кои колеги как да говоря, да пестя пари за жилище – така съм малко по-спокоен за бъдещето си. И да мога сам да си купя часовник.“ – момче, 18г.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Аз отдавна работя. Да работиш значи да разчитат на теб, да учиш непрекъснато нови неща, за да можеш повече неща за повече пари. Например сега ще уча италианска шпакловка. Ще работя в чужбина за 3-4 години, да спестя пари и да се върна в България, където ще започна мой бизнес и ще построя мой собствен дом. Там ще се съберем всички братя със семействата си“ – момче, 16г.

„Да работя – ми това е да нося, да помагам, в магазин, да имам пари.“ – момче, 16г.

Търсил ли си си работа до сега? Работил ли си до сега? Кое ти беше трудно, а кое лесно? Споделял ли си с личния наставник за тези трудности при търсене на работа и докато работиш? Какво би променил при търсенето на работа/при изпълнение на работните задачи сега? Защо?

Всички младежи, които са над 16 години, споделиха, че или са търсели работа, или са работили вече някъде почасово. В повечето случаи не са работили на договор и поради естеството на работата (напр. в строителството), и поради нежеланието на работодателите да изпълняват всички документални изисквания за назначаване на непълнолетни на работа.

„Работил съм тук-там – помагах на фризьор тук в града, после туй-онуй, исках сервитьор, но все не ме взимат. Поради различни причини – малък съм бил, сега нямало работа и така. Да, с ЛН тази година само за това си говорихме – като ми откажат и отивам при нея. И тя ми казва да не се отказвам, какво и как да кажа ... Записах се в БТ. Вече откакто станах на 18г. и се записах в БТ, вече имам работа като сервитьор.“ – момче, 18г.

„Търсил съм работа – като ме видят циганин и казват „Няма работа за теб.“ Но през чичо ми се намира по строежи. Без договор – чисти пари.“ – момче, 18г.

„Работих миналата година като изкарах курсовете за пицар. В пицария работих, всичко точно. Но почна училище, пък и не ми се работеше. А това лято не ми намериха работа и не съм работил“ – момче, 17г.

„Преди това пробвах да съм камериерка – не ми хареса, има хора, които не са много добри. След това това лято почнах работа – озеленителна фирма. В началото ме беше срам от хората. По-бавна съм от другите. Но това беше, което исках. Те ми бяха като семейство. И открих силните си страни – мога да съм сръчна, поправям бързо грешките си и работя добре.“ – момиче, 19г.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Кои са твоите най-силни качества, които искаш работодателите да видят? Кое е най-слабото ти качество/място, което може да ти попречи да имаш работата, която искаш?

Повечето младежи имаха трудности да назовават свои качества и умения, които биха били ценни за работодателите. Това се дължи както на липса на подходящ житейски опит (което е нормално за тази възраст), така и на липса на систематична работа с тях в посока изграждане на адекватен аз-образ и умения за себепредставяне в различни контексти. Често младежите изброяваха хобита си като умения, които били били оценени положително от работодатели.

„Мога да съм сръчна, поправям бързо грешките си и работя добре. Не мога да смятам и чета добре“. – момиче, 19г.

„Качества: сила, голямо желание, вяра, постоянство, да не се отказвам, въпреки трудностите.“ – момче, 16г.

„Уча бързо, мога да печеля клиенти, мога да правя всичко във вътрешния дизайн - бани, шпакловки, замазки, боядисване – всичко.“ – момче, 16г.

Знаеш ли, кого можеш да потърсиш, за да си намериш работа?

В края на проекта младежите освен служителите в ЦНСТ, живите си роднини или някои доброволци/НПО (които от години работят с децата в ЦНСТ) вече назоваваха и консултантите от Агенция за заетостта и от Община София, които бяха работили с тях в рамките на проекта през 2019г. Около 60% от младежите изразяват недоверие във възможностите и полезността на Бюрото по труда в ролята му на трудов посредник. Това е свързано както със свитостта на трудовия пазар, така и с очакванията на младежите, че някой ще им намери работа. Полагането на усилия за научаване на нови знания и умения (като подготовка на необходими документи, научаване на подходящо поведение и пр.), т.е. разпределянето на отговорността и усилието за намиране на работа, е друг аспект на изразеното съмнение във възможностите на БТ.

Знаеш ли, кога ще трябва да напуснеш ЦНСТ-то/услугата? Имаш ли план/ориентири за след като излезеш от ЦНСТ? Имаш ли хора, към които ще се обърнеш за подкрепа?

Младежите, особено тези, на които непосредствено им предстои напускане на ЦНСТ, знаят приблизително кога трябва да напуснат. За останалите има ясен ориентир – при завършване на средно образование. Независимо от възрастта, повечето младежи имат цел, към която се стремят и години преди да излязат от ЦНСТ правят усилия да имат доход и жилище. Тези, които имат живи

The project "FID: To fulfil the impossible dreams" is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

близки роднини, разчитат на тях предимно за подслон. За друга част екипът на ЦНСТ или партньорски НПО правят усилия да им осигурят жилище поне за първоначален етап. Неформалните връзки и приятелства с деца от услугата (предимно при момчетата) също са възможност, която те виждат за съвместно справяне. Въпреки наличието на живи роднини или друга подкрепа, почти всички младежи се чувстват несигурни за успешния изход от този период на преход:

„Не знам, кога ще напусна ЦНСТ – имам да уча още 2 години. Навън няма на кого да разчитам – майка ми почина, баща ми е болен, брат ми е като мен (Мария е с лека степен на интелектуално затруднение). Може да отида в друго жилище – за по-големи хора.“ – момиче, 19г.

„Ще кандидатствам в НАТФИЗ и ще уча актьорско майсторство. Аз това искам. Мога да разчитам само на себе си. И на г-жа ... (ЛН).“ – момиче, 16г.

„Само на себе си мога да разчитам. Може би и на г-жа ... (ЛН) – тя няма да ме остави.“ – момче, 18г.

„Само на себе си мога да разчитам. Може би на г-жа ... (ЛН), на кръстницата ми. Много хора са ми помагали, но за малко.“ – момче, 17г.

„Мога да разчитам на ... (момче от същото ЦНСТ) и на неговите роднини. Аз съм циганин, те май са ми роднини във Факултета. На приятели от дома мога да разчитам. На г-жа ... (ЛН) може би – но тя ми е много сърдита, защото крада понякога.“ – момче, 15г.

„На сестра ми мога да разчитам. Двете ще си живеем. Майка ми ... не. Аз имам много време, докато изляза.“ – момиче, 14г.

„След 2 години ще изляза сигурно. Не знам, къде ще отида, в друг дом ще ме пратят сигурно. Може с (две момчета от същото ЦНСТ) да излезем на квартира.“ – момче, 15г.

ОБЩНОСТИ

Моля, посочи две групи хора или общности, към които принадлежиш и които са важни за теб. Какво ти дава животът в тези общности, какво развива в теб? Как си представяш, че тези общности може да ти помогнат, когато напуснеш услугата?

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Основните общности, които младежите назовават са ЦНСТ (предимно при момчетата и младежите без живи роднини, като момчетата разпознават като подкрепа предимно членове на екипа на ЦНСТ, а момчетата предимно връстниците си) и разширеното семейство (предимно при момчетата и децата от ромски произход, които имат или жив родител, или живи роднини). Единодушно всички младежи казват, че тези общности им дават сигурност чрез:

„Госпожите, които работят тук. Особено г-жа ... (ЛН) – тя ме разбира, ходи с мен навсякъде, като майка ми е.“ – момиче, 14г.

„Хората тук в дома. И сестра ми. Други няма. Може би и училището – там имам приятели, знам че мога, помагат ми да стана това, което искам. Тук се чувствам защитена, въпреки че има някои момиче в дома, които са по-агресивни.“ – момиче, 14г.

„ЦНСТ-то ми е единственият дом. А ЛН ми е помагала, беше винаги с мен – когато съм болна, като почнах работа и се срамувах.“ – момиче, 19г.

„Семейството ми е основната опора. Ние сме голямо семейство. Част от братята ми са тук, част от приятелите ми са от тук и от един квартал сме. На тях разчитам за всичко и те на мен за всичко.“ – момче, 15г.; момче 16г., момче 17г.

Как разбираш, че определено отношение към теб е опасно или недопустимо? Какви успешни стратегии си използвал досега, за да се предпазиш или да се справиш с опасни отношения в общността? Кои са случаите, в които е важно да се каже „не“ и да се откаже някакво действие, което е опасно за теб?

Повечето младежи различават опасното поведение като назовават преди всичко физическа и вербална агресия. Трудност за почти всички момчетата е да различават недопустимото сексуално отношение към тях от страна както на връстници, така и на по-възрастни. Това е област, в която е необходима повече работа включително и обучение на повечето служители в ЦНСТ, как да говорят с децата на тази тема и как самите те да не виктимизират с отношението си момчетата, които са били или могат да бъдат жертви на сексуално насилие и експлоатация. За повече младежи отстояването на собствените интереси по неагресивен начин е трудност, тъй като от една страна с тях почти не се работи за осъзнаване и контролиране на собствените емоции и поведение и от друга страна, защото преживените травми в миналото и високата тревожност в настоящето водят често до спонтанни емоционални и агресивни поведения вместо асертивно отстояване.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Като ме обидят и ми пада пердето и се бия. Иначе ще ме вземат за страхливец. Е не винаги, но по-добре другите да ги е страх.“ – момче, 16г.

„Знам, че част от госпожите училище не ме харесват. Не мога да им мълча, като ме обиждат“ – момиче, 16г.

„Знам, че не трябва да ме пипа някой така, но не знам, какво да направя. Особено ако това е ... (момиче от същата услуга). Никога не съм сигурна, как да разбирам това и какво да направя. Иначе ако ме обиждат, вече не се ядосвам. Знам, че те просто искат ме накарат да се чувствам зле като тях.“ – момиче, 14г.

В труден момент от кого би потърсил помощ?

Почти всички интервюирани деца споменават личните наставници, след което полиция и бърза помощ: „Веднага ще се обадя в ЦНСТ-то, после на полицията.“

ИНСТИТУЦИИ И УСЛУГИ

В случай на някаква злоупотреба с теб, знаеш ли към кого да се обърнеш за помощ?

Почти всички интервюирани деца споменават личните наставници, след което полиция и бърза помощ: „Веднага ще се обадя в ЦНСТ-то, после на полицията.“

Как е правилно да се държиш на публични места – в градския транспорт, в заведение, на улицата и др.? Изброй три приемливи поведения?

Повечето младежи, независимо от възрастта и пола, отговарят, че е важно на публични места да не се вика, да не се бият и да са добре облечени.

Защо е важно хората да ходят на лекар? Колко често трябва да го правят и по какви поводи?

Повечето младежи не знаят правата си като пациенти. Разчитат на служителите в ЦНСТ да отговарят за тяхното здраве.

„Не знам, колко често да ходя на лекар. Госпожите тук знаят. Те ще ми кажат и ще ме заведат.“ – момче, 18г.; момче, 16г.

По отношение отговорите от този раздел нямаше разлика в началото и в края на работата по проекта.

СЕМЕЙСТВОТО И ИНТИМНИ ОТНОШЕНИЯ

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Как можеш да разпознаеш здравите отношения между гаджета/партньори? Знаеш ли, къде/при кого можеш да потърсиш помощ при насилие и/или ако се съмняваш, че може приятели да те въвлекат в трафик и други вредни за здравето и живота ти дейности?

Както се спомена по-горе, за повечето момичета е трудно да различат, както и адекватно да реагират на нездравите отношения, които могат да ги въвлекат в сексуално насилие, експлоатация и трафик. Нужна е повече работа по тази тема.

„Ако един мъж ми каже, че ме обича, значи ме обича, независимо какво иска от мен. Някои неща трябва да се изтърпят.“ – момиче, 14г.

Как можеш да се предпазиш от болести, които се предават по време на секс? Знаеш ли, къде можеш да потърсиш лекарска помощ?

Основното, което младежите знаят, е че трябва да използват презервативи, за да не се заразяват със сексуално преносими инфекции. Всички отговарят, че ще потърсят помощ при личния лекар. С други думи, освен базисната информация липсва специализирано знание, което младежите да имат по тази тема.

Какво според теб прави едно семейство истинско здраво семейство?

Всички интервюирани младежи споделят мнението, че здравото семейство е: двамата родители да си гледат децата, да няма насилие и взаимно да се слушат и уважават – да има мир. За повечето младежи създаването на собствено семейство е важна цел, но почти всички искат първо да постигнат финансова стабилност преди да създадат семейство. Под семейство се разбира преди всичко двойка с дете.

„Здравото семейство е да се пазим от болести, да има мир в семейството, да няма стрес. Да има любов и деца. Да няма винаги тъга, да не се вика. Родителите да си гледат детето – това е семейството.“ – момиче, 19г.

„Здравото семейство е да сме всички заедно, да се подкрепяме, да няма караници, изневери. Жена ми да ме слуша, да си гледаме децата.“ – момче, 16г., момче, 17г.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Оценка представянето на подкрепящата мрежа в гр. Пловдив

Изследването се базира на проведени 16 индивидуални интервюта и 3 фокус групи (с общо 13 участника) както следва:

Град: Пловдив; Пазарджик

Брой: 29 младежи

- Проведените индивидуални интервюта са с младежи от: ЦНСТ Пазарджик, ЦНСТ Звъничево, КСУ "Олга Скобелева", ЦНСТ Лъджене, КСУ "Княгиня Мария Луиза" – 16 участника (10 момичета и 6 момчета);
- Проведените 3 фокус групи са с младежи от ЦНСТ „Майка Тереза“ – 13 участника (5 момичета и 8 момчета)

Описание и анализ на данните:

РАБОТА

1. Защо е важно за теб да работиш? Какво означава за теб да имаш работа, да ходиш на работа?

Интервюираните младежи са отговорили на този въпрос така:

- За да си плащам сметките и да се изхранвам – 18 души
- За да живея добре/самостоятелно/пълноценно – 5 души
- За да имам пари – 3 души
- Друго – 3 души

„Да мога да се издържам, да се изхранвам и да съм по-добре устроен”

„За да имам лични средства и да мога да си заплащам сметките, да живея добре”- момиче 18 г.

„Да се чувствам пълноценно”- момиче 18 години

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„За мен е важно да работя, за да мога да се издържа. Да имам работа означава отговорност и стриктност” - Паолина 18 г.

„Да мога да си плащам доходи и наема, вода и ток и за лични потребности”

„Работата е начин за натрупване на провизии за живот”

- 2. Търсил ли си си работа до сега? Работил ли си до сега? Кое ти беше трудно, а кое лесно? Споделял ли си с личния наставник за тези трудности при търсене на работа и докато работиш? Какво би променил при търсенето на работа/при изпълнение на работните задачи сега? Защо? Знаеш ли, кого можеш да потърсиш, за да си намериш работа? Знаеш ли, кога ще трябва да напуснеш ЦНСТ-то/услугата? Имаш ли план/ориентири за след като излезеш от ЦНСТ? Имаш ли хора, към които ще се обърнеш за подкрепа?**

От отговорите на младежите могат да се обособят три главни групи отговори:

- Търсил/а съм работа и съм работил/а – 17 души
- Не съм търсил/а работа и не съм работил/а – 7 души
- Търсил/а съм работа, но не съм работил/а – 3 души
- Друго – 2

Вижда се, че повече младежи, въпреки че няма пълнолетие вече има трудов опит. Една част от младежите са намирали работа чрез семействата си, други (по-малка част) – самостоятелно. За всички младежи това са били краткотрайни ангажименти. Младежите трудно се задържат на работа поради:

- Неумението и често нежеланието да полагат системни усилия
- Необходимост едновременно да учат и да работят
- Често те биват наемани почасово или неофициално поради множество изисквания за задължителна документация от работодателите.

„Не съм работила, но много искам, искам да се науча да бъда самостоятелна”

„Да. Ходих един ден на малините и видях, че е много трудно и се отказах”- момиче, 17 години

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Работила съм в работилница за сапуни.”- момиче, 16 години

3. Кои са твоите най-силни качества, които искаш работодателите да видят? Кое е най-слабото ти качество/място, което може да ти попречи да имаш работата, която искаш?

Отговорите на младежите по отношение на силните качества могат да се обобщят в следните 3 основни групи:

- Организираност, бързо учене, изпълнителност и др. – 14 души отговарят така
- Разчитам на умения – рисуване, смятане, футбол, фризьорски и др. - 7 души
- Друго – 8 души

„Да се занимавам с дърво, глина”

„Отговорност, съпричастност”

„Да играя футбол”

„Рисуване, доброта, мечти, общителност, човечност”

„Да рисувам, да правя прически”

„Да изпълнявам всичко”

„Пеене и смятане”

От цитираните отговори се вижда, че за младежите има припокриване между хобита – дейности, които обича да правят – и силни качества, които според тях притежават. Необходима е повече работа с тях, за да може да се различават ценните за дадена работа знания, умения и качества и хобитата в ежедневието.

По отношение на слабите страни, 16 души смятат, че нямат такива, а само 6 могат да изтъкнат притеснителността си като слабо качество:

„Трудно ми е да ставам рано”

„Според мен нямам лошо качество” - момче 16 години

„Трудно понасям критика” Божидар 16 г.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Най-слабо място е може би комуникацията”

Знаеш ли, кога ще трябва да напуснеш ЦНСТ-то/услугата? Имаш ли план/ориентири за след като излезеш от ЦНСТ? Имаш ли хора, към които ще се обърнеш за подкрепа?

Младежите отговарят на тези въпроси съответно така:

- Знаят кога ще напуснат услугата – 19 души
 - Не знаят кога ще напуснат услугата – 5 души
 - Неотговорили – 5 души
-
- Имат план за напускане на услугата – 18 души
 - Нямаат план за напускане на услугата – 4 души
 - Неотговорили – 7 души.

Макар и половината от участниците да са наясно с плана си и времето на напускане на ЦНСТ, то притеснителен е фактът, че другата половина младежи нямаат и не желаят да говорят по тази тема.

Анализ на данните от първата част от въпросника:

От отговорите на младежите може да се направят следните изводи:

- За голям процент от децата, работата е свързана с възнаграждението и респективно препитанието, а не с лична мотивация за себеосъществяване и себеизразяване;
- Децата не разпознават личните си качества и умения, включително и слабите си страни. Тревожността относно аз-образа може да се разчете зад невъзможността и нежеланието да се назоват слаби страни;
- За някои младежи няма връзка между проекта за живота, изработен с личните наставници и нещата, които им предстоят – „в следващите няколко години не мисля да работя”;

Базирано на тези изводи може да се направи препоръката изграждането на личен проект за живота да е поетапна и съответно по-целенасочена към краткосрочното бъдеще на детето дейност, а оттам и обвързано с дългосрочната визия на децата.

ОБЩНОСТИ

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Моля, посочи две групи хора или общности, към които принадлежиш и които са важни за теб. Какво ти дава животът в тези общности, какво развива в теб? Как си представяш, че тези общности може да ти помогнат, когато напуснеш услугата?

Основните разпознаваеми и важни за младежите общности са:

- ЦНСТ – 12 души
- Училище – 9 души
- Семейство – 5 души
- Приятели – 2 души
- Друго – 9 души

Как разбираш, че определено отношение към теб е опасно или недопустимо? Какви успешни стратегии си използвал досега, за да се предпазиш или да се справиш с опасни отношения в общността? Кои са случаите, в които е важно да се каже „не” и да се откаже някакво действие, което е опасно за теб?

Въпреки крехката си възраст почти всички младежи смятат, че могат да разпознават и да се справят с опасни за тях ситуации. Въпреки, че трудно описват и конкретизират подобни ситуации.

- Разпознавам опасностите – 27 души
- Не са попадали – 2 души
- Мога да се справям – 27 души
- Не знам как/премълчавам – 2 души

„Животът ме научи като допуснах грешки”- момиче, 16 г.

*„Когато отношението на другите към мен е гадно.... Спирам контакта с този човек”
- момче, 17 г.*

*„Мога да излъжа приятеля си, че отивам до тоалетната и през това време мога да се обадя в полицията и след това да задържа приятеля си докато дойде полицията”-
момиче, 18 години*

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Важно е да казвам не, ако последствията за мен ще са лоши”

В труден момент от кого би потърсил помощ?²

- Семейство – 10 души
- Услуга/специалист – 10 души
- Приятел – 8 души
- Друго – 8 души

Въпреки, че семейството не се разпознава като една от най-важните общности/мрежа за подкрепа в предишен въпрос, тук то излиза на първо място заедно с услугата. Част от младежите обаче не биха потърсили помощ и биха премълчали от страх или срам.

„Мама и тате”

„112”

„Бих го скрила от страх и срам”

„От социален работник и ЦНСТ”

„От психолога”

„Възпитателите, приятелят ми и сестра ми”

Анализ на данните от втората част на въпросника:

По отношение на тази група въпроси могат да се направят следните изводи:

- Децата и младежите се припознават като част и от семейството си и като част от услугата, в която живеят; училището и приятелския кръг също са значими. При наличие на опасност ролята на първите е с приоритет.
- Младежите декларират, че разпознават опасностите, но ги свързват най-вече с наркотичните вещества. Психологическата експлоатация и манипулация не е застъпена в разбиранията им.
- Имат отношение към сексуалната и трудова експлоатация, но трудно намират адекватни ресурси в себе си, за да им отговорят подобавашо. Проблемите идват от ниската самооценка и трудностите/срама да назоват собствените си преживявания и чувства.

ИНСТИТУЦИИ И УСЛУГИ

² В някои от отговорите са налице повече от един от горепосочените отговори

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

В случай на някаква злоупотреба с теб, знаеш ли към кого да се обърнеш за помощ?

28 от 29 интервюирани младежи твърдят, че знаят към кого да се обърнат за помощ:

„МВР”

„112”

„Полиция и родители”

„Закрила на детето и към определена институция”

„Да (знам към кого да се обърна), но не бих.

Как е правилно да се държиш на публични места – в градския транспорт, в заведение, на улицата и др.? Изброй три приемливи поведения?

Всички младежи отговарят утвърдително на този въпрос, макар че повечето не могат да опишат конкретно поведение под цитираните оценачни отговори

„Добре, разумно, стриктно”

„Културно, отговорно и спокойно”

„Сдържано и човешки”

„Да правя място на възрастните хора”

„Да разговарям нормално, да вървя правилно, за изглеждам добре”

„Човечност, разбиране, изслушване”

Защо е важно хората да ходят на лекар? Колко често трябва да го правят и по какви поводи?

На този въпрос младежите отговарят така:

- За да сме здрави – 8
- За да се лекуваме - 4

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

- За да се предпазваме – 4
- Друго – 13
- Веднъж, два пъти годишно – 11
- Когато е необходимо - 2
- Друго – 14

Анализ на данните от третата част на въпросника:

- Младежите са категорични, че знаят към кого да се обърнат в случай на нужда
- Припознават както органите на реда, така и специалистите, с които работят. Родители и приятелски кръг също са значимите хора, към които биха се обърнали за подкрепа.
- Относно поведението на обществено място – младежите са единодушни за начина, по който е редно да се държат.
- Интересен е факта, че младежите припознават като важно посещенията при лекар, включително профилактичното.

СЕМЕЙСТВОТО И ИНТИМНИ ОТНОШЕНИЯ

Как можеш да разпознаеш здравите отношения между гаджета/партньори? Знаеш ли, къде/при кого можеш да потърсиш помощ при насилие и/или ако се съмняваш, че може приятели да те въвлекат в трафик и други вредни за здравето и живота ти дейности?

Основно младежите изтъкват като присъщи на здравите отношения „Любов, доверие, уважение“:

„Разпознават се по това дали се чувстваме щастливи от връзката с човека до нас”

„Чрез поведението и на двамата”- момче 15 години

„Здравите отношения се познават по това дали партньорите си помагат, вярват, обичат, подкрепят”- момиче 16 години

„Чувствам го” - момиче 17

„Когато двамата мислят за бебе” - момче 14 години

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

По отношение знания за търсене на помощ при насилие и злоупотреба 28 от 29 младежи твърдят, че знаят към кого да се обърнат:

„Полиция, социални и родители”

„Личен наставник”

„Да, но не го направих и не го правя и до ден днешен, от срам”- момиче 16

„Добре съм запозната”

Как можеш да се предпазиш от болести, които се предават по време на секс? Знаеш ли, къде можеш да потърсиш лекарска помощ?

Младежите отговарят на този въпрос така:

- С презерватив – 17 души
- Друго – 12 души

„При полов контакт е редно да се използват предпазни мерки. Най-лесен и най-ефикасен е презерватив.”

„При секс ако не иска дете – слагаш презерватив”

Този резултат показва, че е необходима още работа с младежите по отношение на знанията и уменията им да се предпазват адекватно от сексуално преносими заболявания.

Какво според теб прави едно семейство истинско здраво семейство?

Отговорите на младежите варират и често им е трудно на опишат с конкретни поведения здравите отношения между партньори:

- Любов, обич, разбирателство, грижа, уважение – 22
- Друго - 7

„Когато и двете страни се подкрепят и не искат да променят миналото и партньора си”

„Гради и гледа в една посока”

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

„Разбирателство и уважение”

Анализ на данните от четвъртата част на въпросника:

Впечатление прави, че дори деца, които не са многословни, когато става дума за семейство, стават „поети“ и могат да говорят за семейството като ценност, важност и значимост в живота. Децата имат знанията за живота и семейството, но липсата на модел и на изградени житейски умения, наличието на много страхове и неувереност, вероятно ще са едни от трудностите, с които ще се сблъскат при реализиране на тези свои желания. Характерният за възрастта романтизъм може да има и негативна страна, а именно уязвимост към манипулации и злоупотреба. Необходимо е да се работи с младежите за по-ясно различаване на застрашаващи ти поведения и ситуации в контекста на интимните отношения.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Оценка представянето на подкрепящата мрежа в гр. Стара Загора

В изследването са участвали 48 младежи (22 момичета и 26 момчета) от всички 10 включени в проекта услуги. С младежите са направени индивидуални интервюта.

РАБОТА

Защо е важно за теб да работиш? Какво означава за теб да имаш работа, да ходиш на работа?

Всички интервюирани младежи смятат, че най-важното за тях е да си намерят работа, за да имат пари. Това им дава сигурност и самочувствие, както и чувство на принадлежност към света „на всички“. Водещ е мотивът за доходи, за да могат „да покриват основните си нужди“, за да „си купуват неща, които харесват“.

Момче, 17г. „Защото така е устроен светът.“

Момиче, 17г. : „Да имам пари и самочувствие, отговорност, ангажираност.“

Търсил ли си си работа до сега? Работил ли си до сега? Кое ти беше трудно, а кое лесно? Споделял ли си с личния наставник за тези трудности при търсене на работа и докато работиш? Какво би променил при търсенето на работа/при изпълнение на работните задачи сега? Защо?

Повечето от интервюираните младежи, независимо от възрастта са си търсили вече работа. тези, които са под 16 години, споделят, че не са ги взимали поради възрастта. Една част, които имат семейства, са помагали на родители и така са припечелвали пари. Най-често работа са намирали в строителство (поставяне на дограма, носене на материали), в ресторант (сервитьори), в автомивки. Всички младежи споделят, че да говорили с личните си наставници и се намирали с тях решения на срещнатите трудности.

Най-често младежите биха променили лични поведения, за да могат да се задържат на работа като например по-голяма търпение към работната задача и колегите, по-добро договаряне с работодателите за работните задачи и пр.

Момче, 17г.: „Да търсил съм работа, но е трудно да се намери работа за дете на 17г.“

Момиче, 17г.: „ЛН ми помогна при подготвянето на документите.“

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Момче, 16г.: „Работил съм. Най-трудно ми беше да свикна с ранното ставане, иначе работата ми беше лесна. Преди бързо се отказвах.“

Момче, 17г.: „Работил съм във фирма за дограма. Беше ми трудно да работя по цял ден. Сега бих работил по-сериозно и бих бил по-търпелив.“

Момче, 17г.: „Работя в момента в ресторант. Следващият път бих внимавал повече и бих питал, какви ще са ми задълженията, защото понякога те назначават за едно, а ти правиш още много неща.“

Кои са твоите най-силни качества, които искаш работодателите да видят? Кое е най-слабото ти качество/място, което може да ти попречи да имаш работата, която искаш?

Повечето младежи с лекота формулират свои силни страни. Най-често младежите споменават като силни свои страни сила, издръжливост, бързо учене, сръчност. За една не малка част формулирането на слаби страни е трудна задача. Най-често споменаваните слаби страни са: нетърпеливост, нисък контрол над емоциите (най-вече над гнева), трудно сработване с колеги на работното място, липса на квалификация и добро образование.

Момиче, 17г.: „Сръчност, умения за работа, толерантност.“

Момиче, 15г.: „Работата изисква умения за работа в екип, лоялност, дисциплина“.

Момче, 17г.: „Желанието ми да работя. Нямам квалификация за по-добра работа.“

Момиче, 17г.: „Трудно ми е и все ще нямам навици.“

Момиче, 15г.: „При търсене на работа в бъдеще бих се подготвяла по-добре преди срещите си с работодатели, за да ме харесат.“

Момче, 16г.: „Силните ми страни са, че съм млад и издръжлив, слабото ми място е, че бързо се ядосвам.“

Знаеш ли, кого можеш да потърсиш, за да си намериш работа?

Всички младежи отговарят на този въпрос почти еднакво – подкрепа очакват от приятели, роднини. В следствие на проекта от Бюро по труда. Някои споменават и служителите в услугите, които са им помогнали с изготвяне на документи при кандидатстване за работа и с консултиране при срещнати трудности както при търсене на работа, така на работното място.

Знаеш ли, кога ще трябва да напуснеш ЦНСТ-то/услугата? Имаш ли план/ориентири за след като излезеш от ЦНСТ? Имаш ли хора, към които ще се обърнеш за подкрепа?

The project "FID: To fulfil the impossible dreams" is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Всички младежи твърдят, че знаят, кога трябва да напуснат ЦНСТ: като навършат 18 години, когато завършат средно образование или когато родителите им ги вземат обратно. Всички младежи споделят, че имат план, как ще живеят след като напуснат ЦНСТ. Повечето от тях разчитат на роднини и близки за намиране на работа и подслон. Често момичетата споменават, че ще живеят заедно с партньори.

Момиче, 17г: „Зная, кога ще се наложи да си тръгна от ЦНСТ. Имам свой план за след това и човек, който може да ме подкрепи.“

Момче, 15г: „Социалната услуга трябва да напусна, когато стана на 18 години. Или ако преди това майка и татко ме вземат. Когато напусна дома, ще работя при татко в дърводобива. Ще ми помага семейството ми. Аз и преди съм работил при татко на една автомивка. Трудно ми беше да се справям с пароструйката, лесно да почиствам колите отвътре.“

ОБЩНОСТИ

Моля, посочи две групи хора или общности, към които принадлежиш и които са важни за теб. Какво ти дава животът в тези общности, какво развива в теб? Как си представяш, че тези общности може да ти помогнат, когато напуснеш услугата?

Основните общности, които младежите изреждат, са хората в услугата (както връстниците, така и служителите), училището, приятели и семейство. Тези общности дават положителна, емоционална подкрепа, също така съвети и помощ при трудности.

Как разбираш, че определено отношение към теб е опасно или недопустимо? Какви успешни стратегии си използвал досега, за да се предпазиш или да се справиш с опасни отношения в общността? Кои са случаите, в които е важно да се каже „не“ и да се откаже някакво действие, което е опасно за теб?

Всички интервюирани младежи споделят и изреждат ситуации, които биха застрашавали живота и здравето им – от манипулации и физическо/сексуално посегателство до принуждаване към престъпление и употреба на наркотици. Нито един младеж не споменава склоняване към проституция. Повечето стратегии за справяне с опасни ситуации е тяхното избягване.

Момче, 17г: „ ... Когато ме накарат да се чувствам зле. Ще изляза деликатно от тези отношения. НЕ ще кажа, когато ми предлагат наркотици или нещо незаконно.“

Момиче, 15г: „Когато е нещо незаконно и застрашава живота ми.“

Момче, 16г: „Човек трябва да каже НЕ, когато някой го кара да извърши престъпление. За да се предпазя, понякога съм избягвал определени места и хора.“

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Момче, 17г.: „Трябва да кажеш НЕ, ако някой те кара да крадеш или да се биеш.“

В труден момент от кого би потърсил помощ?

Всички интервюирани младежи изреждат като хора и институции, които биха потърсили за помощ: служителите в ЦНСТ, роднини, приятели, полиция (на телефон 112). Някои младежи допълват ДАЗД („социалните“), личен лекар.

Момиче, 17г.: „Персонал и приятели.“

Момче 17г.: „Веднага ще се обадя в ЦНСТ и на 112. Ако трябва, ще отида на лекар.“

ИНСТИТУЦИИ И УСЛУГИ

В случай на някаква злоупотреба с теб, знаеш ли към кого да се обърнеш за помощ?

Всички младежи твърдят, че знаят, към кого да се обърнат за помощ при злоупотреба. Първият отговор на всички младежи е персоналът на услугата. Също така към полицията (телефон 112) и рядко представители на районните дирекции „Социално подпомагане“ или ОЗД.

Как е правилно да се държиш на публични места – в градския транспорт, в заведение, на улицата и др.? Изброй три приемливи поведения?

Повечето младежи изброяват конкретни поведения, които смятат за подходящо поведение. Например: да помагат, когато им искат помощ; да говорят тихо; да отстъпват място в градския транспорт; да не обиждат. Някои от тях споменават и да се въздържат от криминални поведения като сбивания и кражби.

Момиче, 18г.: „Приемливо, културно, съдържано и учтиво.“

Момиче, 17г.: „Винаги добре и приемливо: да помогнеш на някого, да отстъпиш седалка в автобуса, да пазиш имуществото.“

Защо е важно хората да ходят на лекар? Колко често трябва да го правят и по какви поводи?

Всички интервюирани младежи отговарят, че е важно хората да ходят на лекар, за да са здрави. Най-честите отговорите за честотата на посещение при лекар са: когато съм болен, когато личният лекар каже.

СЕМЕЙСТВОТО И ИНТИМНИ ОТНОШЕНИЯ

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Как можеш да разпознаеш здравите отношения между гаджета/партньори? Знаеш ли, къде/при кого можеш да потърсиш помощ при насилие и/или ако се съмняваш, че може приятели да те въвлечат в трафик и други вредни за здравето и живота ти дейности?

Повечето младежи успяват да формулират основните отношения и поведения, които са характерни на здравите отношения при интимност и съвместен живот. Най-често се споменава липса на конфликтност и физическо насилие, както и взаимно уважение. Почти не се споменава за емоционално и сексуално насилие. Всички младежи посочват правилните хора и институции, към които да се обърнат в случай на насилие, трафик и пр. – полиция, ЦНСТ, лекар, семейство, приятели.

Момиче, 15г.: „Партньорите трябва да са мили помежду си, да си вярват и да се обичат. При насилие или съмнение за такова ще се обърна към полицията, социалните или на детската телефонна линия за помощ“

Как можеш да се предпазиш от болести, които се предават по време на секс? Знаеш ли, къде можеш да потърсиш лекарска помощ?

Всички младежите отговарят, че е необходимо да използват презервативи и/или контрацепция. Почти всички биха отишли при личния си лекар.

Какво според теб прави едно семейство истинско здраво семейство?

Всички младежи, независимо от възраст и пол, подчертават липсата на конфликтност и насилие, взаимното доверие и уважение, както и сплотеността и взаимната подкрепа в семейството. В повечето отговори се вижда тъгата от загубата на собственото семейство и желанието да се компенсира тази загуба със създаване на собствено такова.

Момиче, 14г.: „Най-важно за семейството е да се разбирате, да сте заедно и да се грижите за децата си.“

Момче, 16г.: „Като знам моето семейство си мисля, че никога няма да имам свое.“

Обобщение

Младежите се включиха в отговарянето на този въпросник с различна степен на ентузиазъм. Впечатление прави, че на една част от децата им е трудно да формулират свои слаби страни, които им пречат, за да са успешни. Младежите споделяха, че по време на участието си в проекта са научили, че са им необходими доста качества, за да постигнат целите и мечтите си.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

По отношение на работата най-трудно им е било да са постоянни, да работят по цял ден и да стават рано. При търсенето на работа като най-голяма трудност се извежда възрастта и липсата на необходимата квалификация и образование. Споделят, че вече имат разбирането, колко важно е образованието, от което зависи намирането на подходяща работа и получаването на доходи, които да задоволят потребностите им. Вече се чувстват по-уверени, че познават институциите, които биха им помогнали да си намерят работа, да подготвят необходимите документи и как да се държат с бъдещите си работодатели, с представителите на различните институции и на публични места. При по-голяма част от отговорите на децата се долавяха добре премерени социално-желателни отговори на зададените въпроси.

За съжаление, значителна част от младежите, участвали в проекта, остават с нагласата, че помощта от служителите в домовете, от различните институции и държавата като цяло, трябва да продължи и след напускането на услугата.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Изводи и препоръки

В оценката на промяната в знанията и уменията на младежите да се справят с неблагоприятни и заплашителни ситуации на работното място и други контексти (качествен въпросник за оценка на ефективността на Методология 2) са интервюирани (чрез индивидуални интервюта и фокус групи) общо 89 младежи от услугите, включени в проекта. По региони са както следва:

- София - 12 души
- Пловдив – 29 души
- Стара Загора – 48 души.

Някои промени за общи за всички младежи, други наблюдавани промени са специфични за отделните региони.

Специфични за регионите промени:

Регион София (включва 5 услуги в София-град, Драгоман и Дупница)

Работа

Една сериозна промяна, която се регистрира сред младежите в този регион, е промяната в нагласите спрямо работата. В началото на проекта за почти всички младежи работа беше еквивалент на източник на пари, с чието притежание да могат да се чувстват по-сигурни, самостоятелни и независими. В края на проекта за повече от половината от младежите работата е и начин за самореализация, за изразяване на лични качества и талант; за други е предимно средство да изградят/ да имат собствен дом; за трети е необходимост, за да могат да се грижат за собствено семейство. При младежите, за които работата става начин за самореализация, се наблюдава и по-голямо изискване към личните наставници – младежите искат за свои лични наставници хора от екипите на услугите, които имат професионално образование и опит, както и по-висок статус в екипната йерархия на услугата.

При започналите работа младежи от този регион основните трудности, които са обсъждани с личните наставници, са свързани с отношенията на работното място – как да различават колегиални/работни отношения от приятелски. Наставничеството в тази област е помогнало на младежите да преодолеят конфликти на работното място и да се задържат на работа. Втора област на преодолените трудности е

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

свързана с официалните правила на работното място – времева точност, необходима документалност при болест или отсъствия.

При оценката на собствените качества повечето младежи имат трудности да назовават свои качества и умения, които биха били ценни за работодателите и които могат да се разглеждат като положителни качества. Това се дължи както на липса на подходящ житейски опит, така и на липса на систематична работа с тях в посока изграждане на адекватен аз-образ и умения за себепредставяне в различни контексти. Често младежите изброяват хобита си като умения, които биха били оценени положително от работодатели. *За в бъдеще е необходимо повече работа както в посока мислене за собствените качества като ресурси, а не като дефицити, но и също така за различаване на качества, ценени в различни контексти (напр. трудов, приятелски, интимен, съседски и пр.).*

Съществена промяна при младежите се наблюдава в знанието, че търсенето и оставането на работа изисква научаване на нови конкретни умения, различни от и допълващи получаваните в училището такива. За почти всички младежи писането на автобиография и на мотивационно писмо, подготовката на други необходими документи се случваше за първи път в рамките на проекта. Една част от младежите изказват съмнения относно възможностите на БТ да им намери подходяща работа. Освен конкретната ситуация на пазара на труда, която води до подобен тип съмнение, има и други причини зад това съмнение. Може би най-важната причина е необходимостта от лична активност и поемане на лична отговорност в този процес и полагаането на усилия за научаване на нови знания и умения (като подготовка на необходими документи, научаване на подходящо поведение пред работодател, колеги и пр.). И също така този резултат показва, че в БТ би трябвало да има специализиран екип, който да има постоянен контакт с младежите от резидентни услуги с цел обучение, трудово посредничество и менторство. Реалният контакт с консултантите от подкрепящата мрежа по един щадящ начин въвежда младежите в реалността на търсене на работа и показва, че самостоятелността изисква поемане на лична отговорност, а не очакване, че някой друг ще се погрижи за тяхните потребности след излизане от услугата. В тази ситуация най-уязвими са младежите с леки форми на увреждания/интелектуални затруднения, за които е необходимо да се помисли за преходни услуги.

Семейство и интимни отношения

Друга важна област на неблагоприятни и заплашителни ситуации е интимността и партньорските отношения. Въпреки усилията на личните наставници все още за повечето момичета от резидентните услуги в този регион е трудно да различат, както и адекватно да реагират на ситуации и хора, които

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

могат да ги въвлекат в сексуално насилие, експлоатация и трафик. Нужна е повече работа по тази тема.

Регион Пловдив (включва 10 услуги в Пловдив и Пазарджик)

Семейство и интимни отношения

Като основна специфика на работата в този регион може да се определи потребността да се окуражат младите хора да търсят помощ при ситуации на преживяно насилие. Младежите биха поръсили семейството на първо място като източни на подкрепа при насилие. А част от младежите обаче изобщо не биха потърсили помощ и биха премълчали от страх или срам. С други думи, тук се забелязва необходимост от специализирана работа с младежи вече преживяли различни форми на насилие. Също така е необходима още работа с младежите по отношение на знанията и уменията им да се предпазват адекватно от сексуално преносими заболявания.

Регион Стара Загора (включва 10 услуги от гр. Стара Загора)

Работа

Специфично за този регион е това, че повечето младежи с лекота формулират предимно своите силни страни. Най-често младежите споменават като силни свои страни сила, издръжливост, бързо учене, сръчност. За една не малка част формулирането на слаби страни е трудна задача. Най-често споменаваните слаби страни са: нетърпеливост, нисък контрол над емоциите (най-вече над гнева), трудно сработване с колеги на работното място, липса на квалификация и добро образование.

Общи за всички региони промени и препоръки:

Много от описаните резултати са сходни за трите региона, а именно:

Работа

В началото на проекта основната причина за младежите да търсят работа беше свързана с това да имат пари като за повечето от тях парите бяха средство да имат свой дом, за други – защото парите дават сигурност, че могат да се справят с живота. За почти всички младежи работата е свързана с печелене на пари, което за тях е равнозначно на това, че вече са самостоятелни и могат да оцелеят извън/без нечия грижа.

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

С младежите, които са започнали работа по време на проекта, е работено по трудни ситуации, свързани с: 1/ взаимоотношения с колеги (напр. преодоляване на конфликтни ситуации), 2/ изграждане на умения за договаряне на трудови условия и спазване на работна дисциплина (напр. отиване на време на работа) и 3/ изготвяне на документи (напр. болнични, договори и пр.).

В края на проекта младежите освен служителите в ЦНСТ, живите си роднини или някои доброволци/ НПО (които от години работят с децата в ЦНСТ) вече назоваваха и консултантите от Агенция по заетостта, от Общините и другите включени в проекта институции, които бяха работили с тях в рамките на проекта през 2019г. Около 60% от младежите изразяват недоверие във възможностите и полезността на Бюрото по труда. Това е свързано както със свитостта на трудовия пазар, така и с очакванията на младежите, че някой ще им намери работа.

Вижда се, че повечето младежи, въпреки че нямат пълнолетие вече имат трудов опит. Една част от младежите са намирали работа чрез семействата си, други (по-малка част) – самостоятелно. За всички младежи това са били краткотрайни ангажименти. Младежите трудно са се задържали на работа поради:

- Множество документални и процедурни изисквания към работодателите за наемане на малолетни и непълнолетни на работа. Поради тази причина те са наемани неофициално или почасово;
- Неумението и често нежеланието на младежите да полагат системни усилия;
- Необходимост едновременно да учат и да работят.

От цитираните по-горе отговори се вижда, че за младежите има припокриване между хобита – дейности, които обичат да правят – и силни качества, които според тях притежават. Необходима е повече работа с тях, за да може да се различават ценните за дадена работа знания, умения и качества и хобитата в ежедневието.

Младежите, особено тези, на които непосредствено им предстои напускане на ЦНСТ, знаят приблизително кога трябва да напуснат. За останалите има ясен ориентир – при завършване на средно образование. Независимо от възрастта, повечето младежи имат цел, към която се стремят и години преди да излязат от ЦНСТ правят усилия да имат работа и жилище. Доходът и подслонът са им основните приоритети. Тези, които имат живи близки роднини, разчитат на тях предимно за подслон. За друга част екипът на ЦНСТ или партньорски НПО правят усилия да им осигурят жилище поне за първоначален етап. Неформалните връзки и приятелства с деца от услугата (предимно при

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

момчетата) също са възможност, която те виждат за съвместно справяне. Въпреки наличието на живи роднини или друга подкрепа, почти всички младежи се чувстват несигурни за успешния изход от този период на преход.

Базирано на тези изводи може да се направи препоръката изграждането на личен проект за живота да е поетапна и съответно по-целенасочена към краткосрочното бъдеще на детето дейност, а оттам и обвързано с дългосрочната визия на децата.

Общности

Основните общности, които младежите назовават са ЦНСТ (предимно при момчетата и младежите без живи роднини, като момчетата разпознават като подкрепа предимно членове на екипа на ЦНСТ, а момчетата предимно връстниците си) и разширеното семейство (предимно при момчетата и децата от ромски произход, които имат или жив родител, или живи роднини).

В тази област всички младежи са добре осведомени, но има нужда от повече работа по отношение на изработване на умения за себеотстояване при насилие. Повечето младежи различават опасното поведение като назовават преди всичко физическа и вербална агресия. Всички интервюирани младежи споделят и изреждат ситуации, които биха застрашавали живота и здравето им – от манипулации и физическо/сексуално посегателство до принуждаване към престъпление и употреба на наркотици. Нито един младеж не споменава склоняване към проституция. Трудност за почти всички момчетата е да различават недопустимото сексуално отношение към тях от страна както на връстници, така и на по-възрастни. Също така, повечето младежи се справят с подобни ситуации и хора, като ги избягват. За повече младежи отстояването на собствените интереси по неагресивен начин е трудност, тъй като от една страна с тях почти не се работи за осъзнаване и контролиране на собствените емоции и поведение и от друга страна, защото преживените травми в миналото и високата тревожност в настоящето водят често до спонтанни емоционални и агресивни поведения вместо асертивно отстояване.

С други думи, младежите имат отношение към сексуалната и трудова експлоатация, но трудно намират адекватни ресурси в себе си, за да им отговорят подобаващо. Проблемите идват от ниската самооценка и трудностите/срама да назоват собствените си преживявания и чувства. *Сексуалното насилие и експлоатация е област, в която е необходима повече работа включително и обучение на повечето служители в ЦНСТ, как да говорят с децата на тази тема и как самите те да не виктимизират с отношението си момчетата, които са били или могат да бъдат жертви на сексуално насилие и експлоатация.*

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

Институции и услуги

Младежите са добре запознати с основните институции и услуги, към които могат да се обърнат за помощ при кризисни ситуации. Също така повечето младежи знаят правилата и адекватното поведение на обществени места. Въпреки това знание, много от тях все още имат трудности да избягват рисковото, недопустимо и понякога криминално поведение. За преодоляването на тези поведения е необходима работа, която се извършва от екипите на ЦНСТ. Също така част от тези поведения са характерни за възрастта на пубертета и при добра грижа те могат да бъдат надраснати и преодолены.

Семейство и интимни отношения

По отношение на рисковото сексуално поведение младежите са добре информирани за предпазване от сексуално преносими инфекции. Основното, което младежите знаят, е че трябва да използват презервативи, за да не се заразят със сексуално преносими инфекции. Всички отговарят, че ще потърсят помощ при личния лекар. *С други думи, освен базисната информация липсва специализирано знание, което младежите да имат по тази тема.* Много от тях все още споделят навреждащи здравето нагласи относно предпазването от болести и нежелана бременност.

Впечатление прави, че дори деца, които не са многословни, когато става дума за семейство, стават „поети“ и могат да говорят за семейството като ценност, важност и значимост в живота. Децата имат знанията за живота и семейството, но липсата на модел и на изградени житейски умения, наличието на много страхове и неувереност, вероятно ще са едни от трудностите, с които ще се сблъскат при реализиране на тези свои желания. Характерният за възрастта романтизъм може да има и негативна страна, а именно уязвимост към манипулации и злоупотреба. *Необходимо е да се работи с младежите за по-ясно различаване на застрашаващи ти поведения и ситуации в контекста на интимните отношения.*

Изготвили доклада:

Радостина Антонова – супервизор за град София и София-област

Недка Василева - Петрова – супервизор за град Пловдив и Пловдив-област

Катя Янулова – супервизор за град Стара Загора

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

НОУ-ХАУ ЦЕНТЪР
ЗА АЛТЕРНАТИВНИ ГРИЖИ
ЗА ДЕЦА. НБУ

Address: 1142, Sofia; Han Krum 38A Str.

Phone: +359 2 403 20 30

E-mail: info@knowhowcentre.org

Web: www.knowhowcentre.nbu.bg

The project " FID: To fulfil the impossible dreams " is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020).

"The content of this product represents the views of the author only and is his/her sole responsibility.

The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains."

